

**feiten
en
meningen
uit
de
media-
wereld**

GERDA CAMMAER
JAN DRIJVERS
PASCALE MILO
EN
WIM VAN DER BIESEN

Op 1 juli 1989 ging MANU RUYLS, politiek hoofdredacteur van de krantengroep De Standaard met PENSIOEN. Hij kwam als parlementair redacteur bij De Standaard in 1949 en schreef er sinds 1955 de hoofd-artikels. In 1960 werd hij politiek coördinator van de krantengroep, om na het faillissement van 1976 politiek hoofdredacteur te worden. Op politiek vlak heeft Manu Ruys steeds gepleit voor een zo groot mogelijke autonomie voor de taalgemeenschappen. Bij de oprichting van de V.U.M. (Vlaamse Uitgeversmaatschappij) in 1976 heeft hij zich speciaal ingezet voor het behoud van de beginselen van de Standaardgroep. Hij speelde ook een beslissende rol bij de onderhandelingen voor een maximale autonomie van de redactie. Voor de gezaghebbende commentator en "opiniemaker" is het nog geen definitief afscheid. Hij blijft wekelijks een politieke kroniek verzorgen. Als hoofdredacteur werd Manu Ruys opgevolgd door Hugo De Ridder.

*

In het eengemaakte Europa zal van een snelle postbestelling een dringende prioriteit moeten worden gemaakt. De brief van de EUROPESE COMMISSIE aan de Executieven van de Vlaamse en Franstalige Gemeenschap - waarvan in januari reeds de inhoud naar de pers uitlekte (zie Feiten en Meningen, Communicatie, 18 (4), bereikte pas op 19 juli haar bestemming. In de brief bevestigt de Europese Commissie haar VERZET tegen het VLAAMSE KABELDECREET. De verplichte meerderheidsparticipatie in VTM door de Vlaamse persgroepen, de aan de kabelmaatschappijen opgelegde doorgifte van haar programma's, en de quota aan Vlaamse producties werden door de Commissie strijdig geacht met het Verdrag van Rome (vrij verkeer van goederen en diensten). Ook het Waalse 'decreet op de audiovisuele media', dat private televisiemaatschappijen quota voor bestedingen bij de eigen beeldindustrie oplegt om op de Waalse kabelnetten te worden ingeprikt, kreeg van de Europese Commissie de wind van voren.

Op 6 augustus 1989 overleed te Parijs op 87-jarige leeftijd de oprichter van Le Monde, Hubert BEUVE-MERY. Gedurende 25 jaar, van 1944 tot 1969, was hij de bezielen- de directeur van deze "moeilijke" Franse kwaliteitskrant die hij, tegen veler verwachting in, commercieel leefbaar heeft gemaakt. In zijn hoofdartikelen, die hij ondertekende met het pseudoniem Sirius, nam hij steeds een zeer onafhankelijke houding aan en was hij het herhaaldelijk oneens met z'n antipode, Generaal de Gaulle, hoewel deze laatste hem in 1944 zelf had aangezocht om Le Monde op te richten. Beuve-Méry werd dan ook meermaals "het geweten van Frankrijk" genoemd. Als geen ander heeft hij bovendien steeds geijverd voor de vrijheid en de onafhankelijkheid van de pers. Men beschouwde hem dan ook als "de personificatie van zijn beroep". Volgens Gaston Dumez in De Standaard "is Le Monde nog altijd een beetje Monsieur Beuve-Méry".

*

Op 1 september startte de RTBf met het uitzenden van de eerste - legale - commerciële RECLAMESPOTS. Deze ontwikkeling werd mogelijk nadat de Franstalige Gemeenschapsraad het reclamemonopolie van RTL-TVi voor de Franstalige Gemeenschap door een decreet had opgeheven. Het decreet stipuleert dat ook de RTBf, naast haar dotatie, een beroep mag doen op inkomsten uit handelsreclame - zij het beperkt tot een opgelegd 'plafond'. Een eerste besluit legde de maximale reclame-inkomsten van RTBf tot december 1990 vast op 2 miljard BF. De reclamewerking van de RTBf geschiedt door een gezamenlijke regie met RTL-TVi. Door dit akkoord kunnen adverteerders op beide netten reclamespots plaatsen. Met deze strategie willen RTBf en RTL-TVi een pad in de korf zetten van TF1, dat nog met de Waalse Executieve onderhandelt over de voorwaarden om in België een eigen reclame-regie te mogen opstarten. Deze kleine 'revolutie' zal in Vlaanderen, waar VTM met de grootste hardnekkigheid haar reclame-

monopolie blijft verdedigen, ongetwijfeld met argusogen worden gevolgd.

Ook in SPANJE telt het publieke televisie-monopolie zijn laatste dagen. Op 25 augustus maakte de Spaanse regering de namen bekend van de mediagroepen die één van de drie licenties voor nationale PRIVATE TELEVISIE mogen uitbaten. De drie concessies (voor 10 jaar) werden - na een verwoede strijd tussen nationale en internationale mediagroepen - uiteindelijk toegewezen aan Antena 3 de Television (o.a. radioketen Antena 3, dagblad La Vanguardia, Rotschild, Rabobank), Gestevisión-Telecinco (o.a. uitgeverij Anaya, blindenorganisatie Once, Berlusconi) en Sociedad de Television Canal Plus (o.a. El Pais, enkele Spaanse banken en Canal Plus). Eén van de grote verliezers werd mediamaagnaat Rupert Murdoch, die de grote Spaanse reclamekoek aan zich ziet voorbijgaan. Begin 1990 worden de eerste uitzendingen verwacht.

*

Op 6 september 1989 heeft de Vlaamse Executieve voor het eerst de "Vlaamse" STEUN aan de PERS goedgekeurd. Sinds 1 januari 1989 valt deze materie, die tot vorig jaar "nationaal" was, onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap. De criteria voor de verdeling werden niet gewijzigd, zodat de vijf Vlaamse dagbladen (Het Belang van Limburg, Gazet van Antwerpen, Het Laatste Nieuws, De Morgen en Het Volk) ieder 3,9 miljoen BF "compensatiehulp" ontvangen. De Financieel Economische Tijd krijgt 1,3 miljoen BF. Aan De Morgen wordt bovendien nog 11,3 miljoen BF als "selectieve hulp" toegekend. Zoals steeds maakt de krantengroep De Standaard geen aanspraak op deze steun. Minister van Cultuur Dewael zou plannen hebben om het bestaande systeem in de toekomst selectiever te maken.

*

Luxueuze modebladen van Franse bodem hebben blijkbaar een gat in de Nederlandstalige markt gevonden. Zowel ELLE als MARIE-CLAIRE bedachten een formule voor een Nederlandstalige uitgave. Elle kwam reeds in september 1989 met dit nieuwe produkt op de markt, terwijl concurrent Marie-Claire februari 1990 vooropstelt.

*

Volgens de jongste gegevens van het C.I.M. (Centrum voor Informatie over de Media) zou het aantal lezers van het dagblad Het Volk tegenover vorig jaar met 5,77 % gestegen zijn, hoewel de oplage van de krant daalde. Ook de bladen van de V.U.M.-groep (De Standaard, Het Nieuwsblad en De Gentenaar) en Het Belang van Limburg kregen meer lezers, respectievelijk 5,60 % en 10,06 %. Daarentegen verloren Het Laatste Nieuws (- 2,43 %), de Gazet van Antwerpen (- 4,80 %), De Morgen (- 8,66 %) en vooral De Financieel Economische Tijd (- 23 %) lezers.

In Wallonië gaan Le Soir en La Dernière Heure erop vooruit, terwijl minder mensen La Libre Belgique lezen. De weekbladen doen het steeds beter, terwijl de meeste vrouwenbladen terrein verliezen.

*

Op 27 september - niet toevallig de feestdag van de Franstalige Gemeenschap - startte CANAL PLUS BELGIQUE met haar eerste betaaltelevisie-uitzendingen. Canal Plus Belgique is een gemeenschappelijk initiatief van het in eigen land hoogst succesvolle Franse betaalniet Canal Plus, de RTBf en enkele private Belgische partners. De zender - door de Franstalige Executieve officieel erkend als 'betaaltelevisienet van de Franstalige Gemeenschap' - engageerde zich om ten minste 100 miljoen BF te investeren in de Waalse beeldindustrie. Het grootste deel van haar programma's kunnen alleen met een aangepaste decoder ontvangen worden.

*

Tijdens de maanden juli, augustus en september 1989 is het MARKTAANDEEL van de VTM GESTEGEN ten opzichte van dit van de BRT. In september overleugelde de commerciële omroep zelfs voor het eerst de openbare: 34,72 % tegenover 32,03 % (volgens de cijfers afkomstig van VTM) en 31,6 % tegenover 31,4% (volgens de BRT-cijfers). Deze verschillen zijn een gevolg van het feit dat de BRT over de ganse dag meet, terwijl VTM slechts rekening houdt met de kijkcijfers tussen 17 u en 23 u; bovendien werkt de BRT met kinderen vanaf 6 jaar, terwijl VTM pas van de leeftijd van 8 jaar begint. Uit de kijkcijfers blijkt ook dat VTM een typische "weekzender" is. Op zaterdag en zondag scoort de BRT immers beduidend beter dan de commerciële concurrent. Het grootste "slachtoffer" van VTM is ongetwijfeld de Nederlandse omroep, wiens marktaandeel gehalveerd werd.

*

De omstreden richtlijn "TELEVISIE ZONDER GRENZEN" werd uiteindelijk op 3 oktober 1989 door de EG-ministerraad goedgekeurd, ondanks tegenstemmen van Denemarken en België. Denemarken stemde tegen omdat het de EG niet bevoegd acht voor culturele aangelegenheden. Van Belgische zijde werd aangevoerd dat de richtlijn onvoldoende waarborgt voor kleine taal- en cultuurgebieden en dus niet ver genoeg gaat.

De Europese richtlijn, die over twee jaar in nationale wetten moeten zijn omgezet, waarborgt het vrij verkeer van tv-uitzendingen in de EG. De lidstaten hebben er zich ook toe verbonden om meer dan de helft van de zendtijd - afgezien van nieuws- en sportprogramma's - te besteden aan Europese producties. Belangrijk is evenwel dat het hier gaat om een politieke beslissing die op geen enkel moment juridisch afdwingbaar is. Toch noemden de VS de richtlijn "protectionistisch en discriminerend", en legden zij een klacht neer bij de G.A.T.T.

Op 3 oktober 1989 ging de BRT-televisie op TV2 van start met de NIEUWSKRANT, een geschreven journaal dat, net als in Nederland, wordt samengesteld door de teletekstredactie, en dat in hoofdzaak gericht is op doven en slechthorenden. Dit initiatief betekent onder meer dat het plan om het BRT-journaal te ondertitelen via teletekst in de koelkast is gestopt.

*

De decoder waarmee Canal Plus Belgique kan worden ontvangen, werd bijna fataal voor ROBERT STÉPHANE, de administrateur-generaal van de RTBf. De 'Cas Goossens' van de Waalse publieke omroep werd verweten de openbare omroep - zonder medeweten van zijn Raad van Beheer - verregaand te hebben geëngageerd in enkele duistere commerciële activiteiten. Het belangrijkste contract - de ontwikkeling van de decoder voor de uitzendingen van Canal Plus Belgique, die luidens de overeenkomst door de RTBf diende te worden ontworpen - liep faliekant af. Deze mislukking - en het zware begrotingstekort (400 miljoen BF) van de RTBf - leidden tot een onderzoek van het Hoog Comité voor Toezicht naar Stéphanes handel en wandel. Uiteindelijk kreeg Stéphane van minister Valmy Féaux een officiële BLAAM, en werd hem een 'waakhond' toegewezen, die het doen en laten van de administrateur-generaal kritisch moet volgen.

*

Volgens de Nationale Federatie van de Informatieweekbladen verloren de Nederlandstalige weekbladen tijdens de eerste acht maanden van 1989 41,76 % van hun reclame-inkomsten. Men verwacht dat dit verlies tegen het einde van het jaar gaat oplopen tot 50 %. Een en ander heeft uiteraad te maken met de komst van VTM. Anderzijds deelde de Kamer voor Reclame en Advies Bureaus mee dat de reclamebestedingen in de periode januari-juli 1989 met 16 % gestegen zijn in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar. Globaal ver-

loor de pers 1 %. De reclame in de dagbladen steeg met 2 %, deze in de regionale weekbladen zelfs met 13 %. Het grootste verlies was voor de vrouwenbladen : 23 %. De reclame via affiches ging met 9 % vooruit en de bioscoopreclame met 13 %. De reclame op de radio bleef ongeveer stationair, terwijl deze op televisie 2,1 maal meer was dan in 1988.

*

Op aanvraag van C. JAVEAU, de aangehouden voormalige directeur van het opiniepeilingsbureau UNIOP, besliste de rechtbank van 1ste aanleg in kort geding dat een RTBf-REPORTAGE over de financiële steun aan politieke partijen (voorzien voor 25/10/1989) niet mocht worden uitzonden. De Brusselse rechtbank voldeed hiermee aan de eis van JAVEAU en zijn advocaat, die stelden dat het programma "Au nom de la loi" de beschuldigde schade zou kunnen berokkenen. Noch JAVEAU, noch zijn advocaat, noch de rechtbankvoorzitter hadden op dat ogenblik de uitzending bekeken. De RTBf legde zich bij dit besluit neer, maar tekende wel beroep aan. De Algemene Vereniging van Belgische Beroepsjournalisten (A.V.B.B.) verzette zich hevig tegen dit uitzendverbod. Toen de RTBf besliste de uitzending op 3/11 toch te vertonen, spande JAVEAU een tweede kort geding in. Het ophefmakend proces dat iedereen hierop verwachtte, bleef echter uit: JAVEAU zag af van zijn eis nadat hij, in de rechtbank achter gesloten deuren en in gezelschap van alle betrokken partijen, het programma had bekeken en had vastgesteld dat "Au nom de la loi" hem weinig schade kon berokkenen. Op 3/11 ging de uitzending in de ether.

*

Het NEDERLANDS OMROEPBESTEL wordt zodanig ONDOORZICHTIG dat zelfs een kat er haar jongen in zou verliezen. Medio 1989 hadden twee initiatieven, VÉRONIQUE en TV-10, besloten de politieke patstelling rond de invoering van com-

merciële televisie te doorbreken door - gebruik makend van de nakende Europese richtlijn inzake grensoverschrijdende televisie - zich te profileren als een 'buitenlandse omroep'. Véronique vormde zich om tot een dochtermaatschappij van de Luxemburgse omroep CLT, en ook TV-10 mat zich een 'Luxemburgs' kleedje aan. Deze 'U-bocht-constructie' werd door de Nederlandse Raad van State en het Commissariaat voor de Media eind september wél legaal geacht voor RTL-Véronique, maar de 'U' van TV-10 vonden de rechters wat te veel op de 'V' van 'valsspelen' gelijken. Begin oktober startte RTL-Véronique dan ook met haar eerste uitzendingen op de Nederlandse kabel. Met een vrij gering succes - leren de eerste kijkcijfers. Van den Ende en Jelgersma draaiden, na mislukte fusiegesprekken met TF1, NBC en Esselte, de activiteiten van hun TV-10 op een waakvlammetje. Tijdens de coalitiebesprekingen tussen CDA en PVDA gaf de nieuw te vormen regering echter te kennen, de invoering van commerciële binnenlandse televisie mogelijk te zullen maken - zij het onder strikte voorwaarden en met behoud (en versterking) van de publieke omroep. Geconfronteerd met deze nieuwe situatie heeft TV-10 te kennen gegeven in die omstandigheden langs de 'voordeur' binnen te willen. En ook de persgroepen hebben hun vroegere interesse terug afgestoft. De verwickelingen rond de Nederlandse omroep leveren dus genoeg stof voor een spannende soapopera. Waarop wacht Joop Van den Ende om er de produktierechten van te kopen ?

*

Op 6 november 1989 werd door gemeenschapsminister voor cultuur P. Dewael de **RAAD VOOR HANDELSPUBLICITEIT** op Radio en T.V. geïnstalleerd, zoals is voorzien in de wet van 6/2/1987 op Radio en T.V.-distributie. Sinds de start van VTM (1/2/1989) waren er vrij snel klachten en interpellaties over misbruiken bij het uitzenden van reclame door VTM. Op 3/5/1989 wordt het betreffende K.B. van W. Martens (3/8/1987) over de samenstelling en het

functioneren van de Raad "bij de hoogdringendheid" omgevormd tot een Executievebesluit, terwijl verschillende wijzigingen worden aangebracht. Het voordragen van de leden laat echter op zich wachten. Na een publieke sneer van CVP-voorzitter Van Rompuy, stelt Dewael op enkele dagen tijd een Raad samen en roept de leden op voor een eerste vergadering op 6/11/1989. Op deze bijeenkomst blijkt al zeer vlug dat er voor verscheidene leden (magistraten) onverenigbaarheden zijn en dat de Raad moet worden opgedoekt. Zowel het onwettig ministerieel besluit van Dewael als het Executievebesluit van 3/5/1989 moeten hermaakt worden. Dewael moet dus vanwege "ergerlijk geklungel" zijn huiswerk overdoen.

*

Op 14 november 1989 nam Yvon Toussaint ontslag uit zijn functie van hoofdredacteur van de krant LE SOIR. Reeds geruime tijd verzette Toussaint zich tegen de intrede van de Franse mediamagnaat Robert HERSANT in de raad van bestuur van de groep ROSSEL, waartoe ook Le Soir behoort. Hersant heeft de naam het niet zo nauw te nemen met de redactionele onafhankelijkheid van zijn kranten. Na heel wat juridische beslomeringen verkreeg hij uiteindelijk 40 % van de aandelen in een overeenkomst met de meerderheidsaandeelhouder. De overige redactieleden namen een meer gematigde houding aan en ondertekenden op 22 november 1989 met de meerderheidsaandeelhouder een akkoord dat de redactionele lijn van de krant moet beschermen.

*

De BRT zal een tekort van 200 miljoen op haar begroting voor 1990 dekken met inkomsten uit RADIORECLAME. Op 22 november 1989 besliste de Vlaamse regering, op voorstel van de CVP, dat Gemeenschapsminister van Cultuur Dewael voor 20 december klaar moet zijn met een ontwerpbesluit dat de invoering van handelsreclame op de BRT-radio mogelijk moet

maken. Een en ander is het gevolg van de vraag van de raad van bestuur van de BRT om de DOTATIE voor 1990 alsnog te verhogen. Voor volgend jaar bedraagt de BRT-dotatie slechts 6,29 miljard. Dit is ruim een

half miljard minder dan wat in het Vlaams regeerakkoord was beloofd. De PVV is sterk gekant tegen deze beslissing, omdat dit "de doodsteek betekent voor de lokale radio's".